

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою професійного спрямування
«Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему «Облік і контроль фінансових інструментів на прикладі ТОВ
«Телекарт-Прилад»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка ФМОІТ

Ізотова Анастасія Андріївна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки одним із найбільш цікавих і разом з тим суперечливих економічних об'єктів постають фінансові інструменти.

Фінансові інструменти є складним об'єктом обліку, оскільки містять у собі як фінансові активи, так і фінансові зобов'язання, і до того ж, інструменти капіталу.

Невипадково, що у вітчизняній нормативній базі і обліковій практиці облік фінансових інструментів регулюється низкою національних П(С)БО, до числа яких відносяться: 10 «Дебіторська заборгованість» [13], 11 «Зобов'язання» [14], 12 «Фінансові інвестиції» [15], 13 «Фінансові інструменти» [16], тоді як в міжнародній системі обліку, яка регулюється МСФЗ має місце основний МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [11], а також МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: порядок розкриття інформації» [10].

Однак, не зважаючи на те, що в МСФЗ діє два відповідних стандарти, один з них власне регулює порядок формування інформації в обліку і фінансовій звітності (МСФЗ 9), тоді як інший (МСФЗ 7) дає орієнтири виключно стосовно як розкривати інформацію, пов'язану з різними видами фінансових інструментів, враховуючи їх складність, різноманітність і зв'язок з оцінкою фінансових ризиків.

Той же факт, що в Україні діє чотири різних НП(С)БО пояснюється тим, що кожен стандарт розкриває специфіку обліку окремого виду інструменту.

Такий підхід дещо протирічить МСФЗ і його доречність є дискусійною.

Також в частині обліку фінансових інструментів можуть бути виділені інші різноманітні питання теорії і практики, що зумовлюють актуальність теми і необхідність досліджень.

Зокрема, питання вибору доцільних моделей оцінки і обліку, порядок визначення справедливої вартості фінансових інструментів, порядок визначення знецінення фінансових активів, порядок відображення в обліку модифікації фінансових інструментів можуть бути віднесені до дискусійних і таких, що потребують освітлення.

Мета роботи полягає в тому, щоб розкрити особливості обліку і контролю фінансових інструментів в умовах застосування НП(С)БО України на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад».

Завдання дослідження полягають в тому, щоб:

- освітити сутність фінансових інструментів і напрями їх класифікації за різними ознаками для цілей обліку, контролю, аналізу і складання фінансової звітності;
- дослідити особливості оцінки і обліку фінансових активів;
- розглянути підхід до визнання знецінення і створення резерву сумнівних боргів по фінансових активах;

- дослідити порядок здійснення оцінки і обліку фінансових зобов'язань, а також інструментів капіталу;
- надати економічну характеристику підприємства – ТОВ «Телекарт-Прилад»;
- описати і критично проаналізувати діючу практику обліку фінансових інструментів у ТОВ «Телекарт-Прилад»;
- здійснити аналіз структури і динаміки фінансових активів, інструментів капіталу і фінансових зобов'язань;
- описати завдання і джерела контролю фінансових інструментів різного виду;
- розкрити методичні засади здійснення перевірки фінансових інструментів;
- надати пропозиції щодо удосконалення діючої системи обліку і контролю фінансових інструментів на підприємстві.

Об'єктом дослідження є облік і контроль фінансових інструментів.

Предметом дослідження постають теоретичні і практичні питання обліку, аналізу і контролю фінансових інструментів відповідно до НП(С)БО на базі ТОВ «Телекарт-Прилад».

Методи дослідження. У роботі використано системний підхід, порівняльний аналіз, структурний аналіз, графічні методи досліджень, огляд літературних джерел і нормативних документів, індукція, дедукція та інші.

Інформаційною базою дослідження є НП(С)БО 10, 11, 12, 13, МСФЗ 7 і 9, МСБО 32 і 39, Податковий кодекс України, інші нормативні документи; економічна література з теми обліку, аналізу і контролю фінансових інструментів; облікова політика ТОВ «Телекарт-Прилад», фінансова звітність Товариства за 2019-2021 роки; облікові реєстри та інша документація.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках.

Список використаних джерел складається з 30 найменувань. Робота містить 5 таблиць, 2 рисунка, 11 додатків.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися на Міжнародній студентській науково-практичній конференції 20.04.2023 року в ОНЕУ.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади обліку фінансових інструментів у вітчизняній і міжнародній практиці»* розглянуті фінансові інструменти як об'єкт обліку, їх класифікація та оцінка; особливості обліку фінансових активів; облік фінансових зобов'язань; особливості обліку фінансових інструментів у міжнародній практиці.

У другому розділі *«Діюча система обліку і аналіз фінансових інструментів у ТОВ «Телекарт-Прилад»* розглянуто економічну

характеристику ТОВ «Телекарт-Прилад»; особливості обліку операцій з фінансовими інструментами у ТОВ «Телекарт-Прилад»; аналіз фінансових інструментів.

У третьому розділі «*Система контролю фінансових інструментів у ТОВ «Телекарт-Прилад» та напрями її вдосконалення*» освітлені завдання і джерела контролю фінансових інструментів; методика перевірки операцій з фінансовими інструментами; склад ризиків, що виникають внаслідок використання фінансових інструментів, і мають бути враховані в системі контролю підприємства.

ВИСНОВКИ

Критична оцінка теоретичних і практичних питань обліку фінансових інструментів на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад» дозволяє зробити такі основні висновки:

1. На підставі дослідження структури фінансових активів Товариства встановлено, що основною їх часткою у ТОВ «Телекарт-Прилад» є грошові кошти та їх еквіваленти.

Відповідна стаття складала 50030 тис. грн. у 2021 році, що становить 17,13% активів Товариства. У попередні роки – в 2020 і тим більше у 2019 році сума грошових коштів та їх еквівалентів складала ще більші суми і відповідно більшу частку в активах.

Так, у 2020 році грошові кошти та їх еквіваленти склали 133793 тис. грн., або 30,18%, а у 2019 році – 230695 тис. грн. або 65,46%.

Отже, у 2020 році відбулося зменшення порівняно з попереднім 2019 роком на 96902 тис. грн. або 35,27%. А у 2021 році зменшення порівняно з попереднім 2020 роком склало 83763 тис. грн. або 13,05%.

Другою за значущістю і суттєвістю у складі фінансових активів є дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги.

2. Основну частину фінансових зобов'язань Товариства складає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2021 році склала 52019 тис. грн. або 17,81%.

За 2021 рік кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла порівняно з 2020 роком на 24664 тис. грн. або на 11,64%.

У 2020 році кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла порівняно з 2019 роком на 24879 тис. грн. або на 5,47%.

Іншою суттєвою статтею зобов'язань Товариство у 2021 році була поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками, яка склала 17040 тис. грн. або 5,84% від вартості пасиву балансу.

У 2020 році відповідна заборгованість за розрахунками з учасниками склала 27735 тис. грн. або 6,26%.

Отже, протягом 2021 року поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками порівняно з попереднім 2020 роком зменшилася на - 10695 тис. грн. або на 0,42%.

У складі фінансових зобов'язань Товариства також представлені такі суттєві статті:

- Інші поточні зобов'язання, які в 2021 році склали 5211 тис. грн. (1,78% валюти балансу), у 2020 році – 65644 тис. грн. (14,81% валюти балансу).

Протягом 2021 року інші поточні зобов'язання знизилися вельми суттєво – на -60433 тис. грн. або 13,02%.

У 2019-2020 роках у фінансових зобов'язаннях були представлені також інші довгострокові фінансові зобов'язання, що в 2020 році склали 136 тис. грн., а також поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в сумі 1098 тис. грн. У 2021 році відповідних статей не було, оскільки заборгованість була вчасно погашена.

3. Облік дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги здійснюється Товариством відповідно до НП(С)БО 10, між тим, створення резерву сумнівних боргів здійснюється не системно, під конкретних дебіторів у випадку виникнення безнадійної заборгованості.

Про це свідчать дані проведеного аналізу: залишок резерву сумнівних боргів станом на 01.01.2019 року складав нуль, за 2019 рік був нарахований резерв в сумі 20197 тис. грн., що було здійснено на кінець року – 31.12.2019 р., а в 2020 році відповідна сума була повністю використана – за її рахунок була списана сума безнадійного боргу покупців. При тому залишок резерву сумнівних боргів станом на 31.12.2020 року склав нуль.

У свою чергу в 2021 році знову було здійснено нарахування резерву під списання сумнівної і безнадійної заборгованості в 2022 році.

Таким чином, Товариство не здійснює відстеження знецінення фінансових активів в постійному режимі.

У зв'язку з цим доцільно порекомендувати Товариству:

- передбачити в обліковій політиці метод створення резерву сумнівних боргів, оскільки в нині діючій редакції Наказу про облікову політику докладно цей аспект не окреслено;

- доцільно застосовувати матричний підхід до аналізу дебіторської заборгованості, коли вони поділяється на певні групи – по кількості днів прострочення платежів, наприклад, дебіторська заборгованість без прострочення, дебіторська заборгованість з простроченням від 1 до 90 днів, від 91 до 180 днів, від 181 до 365 днів, понад 365 днів,

Далі для кожної групи встановлюється коефіцієнт сумнівності, який в подальшому використовується для нарахування резерву сумнівних боргів на кожну дату балансу.

Такий підхід дозволить Товариству відображати фінансові активи – дебіторську заборгованість – за достовірним рівнем – а саме за чистою

вартістю реалізації і надасть якісну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо відповідного фінансового інструменту.

4. Одною з суттєвих проблем для більшості вітчизняних і зарубіжних компаній відносно фінансових інструментів є те, що вони стикаються з кредитним ризиком (ризиком невиконання договірних зобов'язань контрагентом). – це ризик невиконання однієї із сторін фінансового інструменту своїх зобов'язань, внаслідок чого іншій стороні буде завдано фінансових збитків.

Кредитний ризик включає ризик не проведення розрахунків, який виникає у тому випадку, якщо одна сторона угоди виконала свої зобов'язання, а платіж від клієнта або контрагента отриманий не був.

Для поліпшення системи контролю фінансових інструментів доцільно порекомендувати запровадити процес оцінки ризиків на підприємстві.

Доцільно реалізувати процес моніторингу схильності до ризиків та управління ризиками, який має відповідати наступним вимогам:

- носити належний характер і не суперечити позиції підприємства щодо ризиків, визначених особами, які відповідають за корпоративне управління;

- передбачати рівні затвердження для санкціонування різних видів фінансових інструментів та визначення того, які операції дозволяється проводити та для яких цілей;

- встановлювати належні ліміти для обмеження ризику щодо кожного виду фінансових інструментів (включаючи затверджених контрагентів). Дозволені рівні ризику можуть різнитися залежно від виду ризику чи контрагента;

- забезпечувати об'єктивний та своєчасний моніторинг фінансових ризиків та контрольних дій;

- передбачати підготовку об'єктивної та своєчасної звітності про потенційні зовнішні впливи, ризики та результати операцій з фінансовими інструментами з метою управління ризиками;

- постійно аналізувати результати оцінки керівництвом ризиків, пов'язаних із конкретними фінансовими інструментами.

На наш погляд, запровадження такого підходу в систему внутрішнього контролю ТОВ «Телекарт-Прилад» забезпечить зниження кредитного ризику стосовно фінансових активів Товариства і буде сприяти досягненню більш високих результатів господарської діяльності в цілому.

АНОТАЦІЯ

Ізотова А.А. «Облік і контроль фінансових інструментів на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою професійного спрямування «Облік і аудит» (назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти обліку і контролю фінансових інструментів.

Проаналізовано склад і динаміку фінансових активів і фінансових зобов'язань

Запропоновано удосконалення облікової політики Товариства з обліку фінансових інструментів, моніторинг кредитного ризику в управлінні фінансовими інструментами.

Ключові слова: облік, аналіз, контроль, фінансові інструменти

ANNOTATION

Izotova A.A. "Accounting and control of financial instruments on the example of Telekart-Prylad LLC"

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting and auditing».

(title of the educational program)

- Odessa National Economics University. Odessa, 2023.

The work considers theoretical and practical aspects of accounting and control of financial instruments.

The composition and dynamics of financial assets and financial liabilities were analyzed

It is proposed to improve the accounting policy of the Company for the accounting of financial instruments, monitoring of credit risk in the management of financial instruments.

Keywords: accounting, analysis, control, financial instrumen